

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 28 november 2019
(OR. en)

14600/19

**Interinstitutioneel dossier:
2018/0089(COD)**

**CONSOM 325
MI 820
ENT 264
JUSTCIV 229
DENLEG 106
CODEC 1695**

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
nr. Comdoc.:	7877/18 + ADD 1 - 5
Betreft:	Voorstel voor een RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG - Algemene oriëntatie

Hierbij gaat voor de delegaties de tekst van de algemene oriëntatie die de Raad Concurrentievermogen op 28 november 2019 heeft goedgekeurd.

2018/0089 (COD)

Voorstel voor een

RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

**betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen
van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG**

(Voor de EER relevante tekst)

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 114,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (0) Door de globalisering en de digitalisering is het risico groter geworden dat een groot aantal consumenten schade ondervindt van dezelfde onrechtmatige praktijk. Inbreuken op het Unierecht berokkenen schade aan de consument. Een gebrek aan effectieve middelen om ervoor te zorgen dat de onrechtmatige praktijken worden gestaakt en dat consumenten die verliezen hebben geleden, herstel wordt geboden, is schadelijk voor het vertrouwen van de consument in de interne markt.**
- (0a) Een gebrek aan effectieve middelen ter handhaving van het Unierecht inzake consumentenbescherming kan ook leiden tot een verstoring van de eerlijke concurrentie tussen in eigen land of grensoverschrijdend actieve handelaren die inbreuk plegen en handelaren die dat niet doen. Dit zou het soepele functioneren van de interne markt kunnen belemmeren.**
- (0b) Overeenkomstig artikel 26, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) omvat de interne markt een ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrije verkeer van goederen en diensten is gewaarborgd. De interne markt moet consumenten toegevoegde waarde bieden in de vorm van een betere kwaliteit, een bredere keus, redelijke prijzen en strenge veiligheidsnormen voor goederen en diensten, hetgeen moet bijdragen tot een hoog niveau van consumentenbescherming.**
- (0c) In artikel 169, lid 1, en artikel 169, lid 2, punt a), VWEU is bepaald dat de Unie moet bijdragen tot de verwezenlijking van een hoog niveau van consumentenbescherming door middel van maatregelen die zij op grond van artikel 114 VWEU neemt. In artikel 38 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is bepaald dat in het beleid van de Unie zorg gedragen wordt voor een hoog niveau van consumentenbescherming.**

(1) [...]

- (2) Richtlijn 2009/22/EG van het Europees Parlement en de Raad maakte het voor bevoegde instanties mogelijk om representatieve vorderingen in te stellen die hoofdzakelijk strekten tot het beëindigen en verbieden van inbreuken op het Unierecht die de collectieve belangen van consumenten schaden. Die richtlijn bood echter onvoldoende oplossingen voor problemen in verband met de handhaving van het consumentenrecht. Om voor onrechtmatige praktijken een groter afschrikkingseffect te sorteren en ervoor te zorgen dat consumenten minder schade lijden in een steeds meer geglobaliseerde en gedigitaliseerde marktomgeving, moet het mechanisme voor de bescherming van collectieve belangen van consumenten worden aangescherpt, zodat het zowel herstel- als verbodsmaatregelen omvat. Gelet op het grote aantal noodzakelijke wijzigingen moet [...] Richtlijn 2009/22/EG worden vervangen.
- (2a) De procedures voor representatieve vorderingen, met het oog op zowel verbods- als herstelmaatregelen, verschillen van lidstaat tot lidstaat en bieden consumenten een verschillend beschermingsniveau. Er zijn ook lidstaten die momenteel niet beschikken over procedures voor collectief herstel. Dit ondermijnt het vertrouwen van consumenten en bedrijven en het vermogen om actief te zijn op de interne markt, verstoort de concurrentie en belemmert de doeltreffende handhaving van het Unierecht op het gebied van consumentenbescherming.**
- (2b) Om deze problemen te verhelpen is in elke lidstaat ten minste één procedure voor representatieve vorderingen met het oog op verbods- en herstelmaatregelen nodig die voldoet aan deze richtlijn. De mogelijkheid om overal in de Unie doeltreffende en efficiënte representatieve vorderingen in te stellen moet het consumentenvertrouwen bevorderen, consumenten in staat stellen hun rechten uit te oefenen, tot eerlijkere concurrentie bijdragen en een gelijk speelveld creëren voor handelaren die actief zijn op de interne markt.**
- (2c) Deze richtlijn moet bijdragen tot het functioneren van de interne markt en het bereiken van een hoog niveau van consumentenbescherming door bevoegde instanties, die de collectieve belangen van consumenten vertegenwoordigen, in staat te stellen representatieve vorderingen in te stellen met het oog op zowel verbods- als herstelmaatregelen tegen handelaren die inbreuk plegen op Unierechtelijke bepalingen. De bevoegde instanties moeten kunnen verzoeken om het beëindigen of verbieden van een inbreuk en om herstelmaatregelen, onder meer in de vorm van schadeloosstelling, reparatie of prijsvermindering, al naargelang dat passend en op grond van het Unierecht of het nationale recht mogelijk is.**

- (3) Een representatieve vordering moet een doeltreffende en efficiënte manier bieden om de collectieve belangen van consumenten te beschermen. Bevoegde instanties moeten via representatieve vorderingen kunnen optreden om ervoor te zorgen dat de relevante bepalingen van het Unierecht worden nageleefd en dat de obstakels worden weggewerkt waarmee consumenten in geval van individuele vorderingen te maken krijgen, zoals de onzekerheid over hun rechten en de beschikbare procedurele mechanismen, psychologische barrières om actie te ondernemen en het negatieve evenwicht tussen de verwachte kosten en baten van de individuele vordering.
- (4) Het is belangrijk te zorgen voor de noodzakelijke balans tussen toegang tot de rechter en procedurele waarborgen tegen misbruik van procesrecht, hetgeen het vermogen van ondernemingen om activiteiten te verrichten op de [...] **interne markt** zou kunnen belemmeren zonder dat daarvoor een rechtvaardiging bestaat. Om misbruik van representatieve vorderingen te voorkomen, moet bijvoorbeeld punitieve schadevergoeding [...] worden vermeden en moeten [...] regels worden vastgesteld inzake **bepaalde** [...] procedurele aspecten, zoals de aanwijzing **en financiering** van bevoegde instanties [...]. [...]
- (4a) Deze richtlijn mag niet in de plaats komen van bestaande nationale procedurele mechanismen ter bescherming van collectieve of individuele consumentenbelangen. Rekening houdend met hun rechtstradities laat de richtlijn het over aan de lidstaten om te beslissen of zij de daarin bedoelde representatieve vordering vorm geven als een onderdeel van een bestaand of nog in te voeren mechanisme voor collectief verbod of herstel dan wel als een afzonderlijk mechanisme, mits ten minste één nationaal procedureel mechanisme in de vorm van een representatieve vordering voldoet aan de bepalingen van deze richtlijn. Deze richtlijn mag de lidstaten bijvoorbeeld niet beletten te voorzien in wetgeving inzake vorderingen met het oog op een declaratoir vonnis, ook al bevat zij geen regels over dergelijke vorderingen. Indien er op nationaal niveau mechanismen zijn naast het bij deze richtlijn voorgeschreven mechanisme, kan de bevoegde instantie kiezen welk mechanisme zij wil gebruiken.**

(4b) Conform het beginsel van procedurele autonomie mag deze richtlijn geen bepalingen bevatten over alle procedurele aspecten van representatieve vorderingen. Het is dus aan de lidstaten om bijvoorbeeld regels inzake ontvankelijkheid, bewijs of beroepsvoorzieningen vast te stellen die van toepassing zijn op representatieve vorderingen. Zo moet het aan de lidstaten zijn om te bepalen hoe gelijkend individuele aanspraken moeten zijn of hoeveel consumenten minimaal bij een herstellvordering betrokken moeten zijn om ontvankelijk te worden verklaard als representatieve vordering. Die nationale regels mogen het doeltreffende functioneren van de in deze richtlijn bedoelde representatieve vorderingen niet belemmeren.

(5) [...]

(6) Het toepassingsgebied van deze richtlijn moet recht doen aan de recente ontwikkelingen op het gebied van consumentenbescherming. Nu consumenten zich op een grotere en steeds meer gedigitaliseerde markt bewegen, is het voor een hoog niveau van consumentenbescherming nodig dat [...] gebieden als gegevensbescherming, financiële diensten, reizen en toerisme, energie [...] en telecommunicatie [...] onder de richtlijn vallen, naast het algemene consumentenrecht. [...] Gezien meer bepaald de toegenomen vraag van de consument naar financiële en beleggingsdiensten moet op deze gebieden worden gezorgd voor een betere handhaving van het consumentenrecht. Ook op het gebied van digitale diensten is de consumentenmarkt geëvolueerd en is er meer behoefte aan een efficiëntere handhaving van het consumentenrecht, inclusief gegevensbescherming.

- (6a) De richtlijn moet van toepassing zijn op inbreuken op bepalingen van in bijlage I bij deze richtlijn genoemde Uniewetgeving voor zover die bepalingen de belangen van consumenten beschermen, ongeacht of zij als consument dan wel als reiziger, gebruiker, klant, niet-professionele belegger, niet-professionele cliënt, betrokkene of anderszins worden aangeduid. De richtlijn moet evenwel alleen de belangen beschermen van natuurlijke personen die van de inbreuk schade kunnen ondervinden of hebben ondervonden indien die personen overeenkomstig deze richtlijn als consument kunnen worden aangemerkt. Inbreuken die schade opleveren voor natuurlijke personen die als handelaar kunnen worden aangemerkt, mogen er niet onder vallen.
- (6b) Deze richtlijn moet de rechtshandelingen in de lijst van bijlage I onverlet laten en mag de daarin vervatte definities dus niet wijzigen of uitbreiden, of eventueel in die rechtshandelingen vervatte handhavingsmechanismen niet vervangen. Voor zover ze van toepassing zijn, kan bijvoorbeeld nog steeds een beroep worden gedaan op de handhavingsmechanismen in of op basis van Verordening (EU) nr. 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad (de algemene verordening gegevensbescherming) om de collectieve belangen van consumenten te beschermen.
- (6c) Omwille van de duidelijkheid moet het toepassingsgebied van deze richtlijn zo nauwkeurig mogelijk worden afgebakend in bijlage I. Indien rechtshandelingen in de lijst van bijlage I ook bepalingen bevatten die geen verband houden met consumentenbescherming, moeten de specifieke bepalingen ter bescherming van de consumentenbelangen worden vermeld. Zulke vermeldingen zijn echter niet altijd mogelijk vanwege de structuur van bepaalde rechtshandelingen, met name op het gebied van financiële diensten, daaronder begrepen beleggingsdiensten.
- (6d) Om ervoor te zorgen dat adequaat wordt opgetreden tegen inbreuken op het Unierecht, die snel evolueren qua vorm en schaal, moet bij de vaststelling van een nieuwe Uniehandeling die relevant is voor de bescherming van de collectieve belangen van consumenten, worden overwogen om bijlage I bij deze richtlijn te wijzigen om de nieuwe handeling op te nemen in het toepassingsgebied van deze richtlijn.
- (6e) De lidstaten moeten, overeenkomstig het Unierecht, bevoegd blijven voor het toepassen van de bepalingen van deze richtlijn op gebieden die niet binnen het toepassingsgebied ervan vallen. De lidstaten kunnen bijvoorbeeld nationale wetgeving handhaven of invoeren die voldoet aan de bepalingen van deze richtlijn, of aan enkele ervan, in verband met geschillen die niet onder bijlage I vallen.

- (7) De Commissie heeft wetgevingsvoorstellen uitgebracht voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 261/2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en Verordening (EG) nr. 2027/97 betreffende de aansprakelijkheid van luchtvervoerders met betrekking tot het luchtvervoer van passagiers en hun bagage en voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de rechten en verplichtingen van reizigers in het treinverkeer. Het is daarom passend te bepalen dat de Commissie één jaar na de inwerkingtreding van deze richtlijn moet beoordelen of de Unieregels op het gebied van de rechten van vliegtuigpassagiers en treinreizigers een afdoende niveau van consumentenbescherming bieden, vergelijkbaar met dat van deze richtlijn, en eventueel noodzakelijke conclusies moet trekken wat betreft het toepassingsgebied van deze richtlijn.
- (7a) Aangezien zowel gerechtelijke als administratieve procedures doeltreffend en efficiënt kunnen bijdragen tot het beschermen van de collectieve belangen van consumenten, wordt het aan de lidstaten overgelaten te bepalen of de representatieve vordering kan worden ingesteld in het kader van een gerechtelijke dan wel een administratieve procedure of allebei, afhankelijk van het betrokken rechtsgebied of de betrokken economische sector. Dit doet geen afbreuk aan het recht op een doeltreffende voorziening in rechte krachtens artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat voorschrijft dat de lidstaten ervoor moeten zorgen dat consumenten en handelaren het recht hebben om bij een gerechtelijke instantie een doeltreffend rechtsmiddel in te stellen tegen een administratieve beslissing die op grond van nationale bepalingen ter omzetting van deze richtlijn is genomen. Daarbij moeten partijen ook een beslissing kunnen verkrijgen tot schorsing van de uitvoering van de bestreden beslissing overeenkomstig nationaal recht.**
- (8) Voortbouwend op Richtlijn 2009/22/EG moet deze richtlijn van toepassing zijn op zowel binnenlandse als grensoverschrijdende inbreuken, met name indien [...] consumenten die door een inbreuk **worden benadeeld**, in een of meer andere lidstaten wonen dan de lidstaat van vestiging van de handelaar die inbreuk maakt. Zij moet ook van toepassing zijn op inbreuken die zijn gestaakt voordat de representatieve vordering werd ingesteld of voltooid, aangezien het nog altijd noodzakelijk kan zijn om **door middel van een verbod** herhaling van de praktijk te voorkomen, **om** vast te stellen dat een bepaalde praktijk een inbreuk inhield en **om** herstelmaatregelen voor de consument te faciliteren.

- (9) Deze richtlijn mag geen afbreuk doen aan de toepassing van, noch regels vaststellen inzake internationaal privaatrecht betreffende de rechtsmacht, de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen of toepasselijk recht. Op de in deze richtlijn bedoelde representatieve vorderingen zijn de bestaande rechtsinstrumenten van de Unie van toepassing. Met name Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Brussel I bis), Verordening (EG) nr. 593/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I) en Verordening (EG) nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II) zijn van toepassing op de in deze richtlijn bedoelde representatieve vorderingen.
- (9-a) Er moet op worden gewezen dat Brussel I bis geen betrekking heeft op de bevoegdheid van administratieve autoriteiten, noch op de erkenning of tenuitvoerlegging van beslissingen van deze autoriteiten. Deze kwesties moeten worden overgelaten aan het nationale recht.
- (9a) Al naargelang het geval kan het voor een bevoegde instantie mogelijk zijn om overeenkomstig de regels inzake internationaal privaatrecht een representatieve vordering in te stellen zowel in de lidstaat waar zij is aangewezen als in een andere lidstaat. Voortbouwend op Richtlijn 2009/22/EG moet in deze richtlijn een onderscheid worden gemaakt tussen deze twee soorten representatieve vorderingen. Indien een bevoegde instantie een representatieve vordering instelt in een andere lidstaat dan die waar zij is aangewezen, moet die vordering als een grensoverschrijdende vordering worden beschouwd. Indien een bevoegde instantie een representatieve vordering instelt in de lidstaat waar zij is aangewezen, moet die vordering worden beschouwd als een binnenlandse representatieve vordering, zelfs indien die vordering wordt ingesteld tegen een handelaar met woonplaats in een andere lidstaat of zelfs indien consumenten uit verschillende lidstaten in het kader van die vordering zijn vertegenwoordigd. Om te bepalen om welke soort representatieve vordering het gaat, moet de lidstaat waar de vordering wordt ingesteld, doorslaggevend zijn. Een binnenlandse representatieve vordering kan dus geen grensoverschrijdende vordering worden in de loop van de procedure, en omgekeerd.

(9b) Met name consumentenorganisaties moeten er actief voor zorgen dat de toepasselijke bepalingen van het Unierecht worden nageleefd en beschikken allemaal over de juiste kenmerken om de status van bevoegde instantie overeenkomstig nationaal recht aan te vragen. Afhankelijk van de nationale rechtstradities kunnen ook overheidsinstanties een actieve rol spelen om ervoor te zorgen dat de toepasselijke bepalingen van het Unierecht worden nageleefd door de in deze richtlijn bedoelde representatieve vorderingen in te stellen.

- (10) [...] **Voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen** moeten [...] bevoegde instanties **overal in de Unie** aan **dezelfde** criteria voldoen. Zij zouden met name correct volgens het recht van een lidstaat opgerichte **rechtspersonen** moeten zijn, **een zekere mate van permanentie en openbare activiteit moeten hebben**, [...] [...] geen winstoogmerk mogen hebben en **op basis van hun statutair doel** een legitiem belang moeten hebben bij **het beschermen van consumentenbelangen als geregeld bij** [...] [...] toepasselijk Unierecht. [...] **Voor het beschermen van de consumenten moeten die bevoegde instanties beschikken over bepaalde kenmerken die nodig zijn om namens de consumenten besluiten te nemen in verband met representatieve vorderingen. Zij moeten beschikken over kennis en vaardigheden op het gebied van hun activiteiten, onder meer juridisch inzicht dat hen in staat stelt om onafhankelijk met kennis van zaken besluiten te nemen over het al dan niet instellen van een representatieve vordering. Dit mag geen afbreuk doen aan hun recht om een beroep te doen op juridische adviseurs, bijvoorbeeld advocaten. Opdat de onafhankelijkheid van de bevoegde instanties gewaarborgd is, moeten zij financieel gezond en stabiel zijn, rekening houdend met bijvoorbeeld inkomsten of activa waarover zij beschikken. Ook moeten zij volledig transparant zijn over hun financieringsbronnen en beschikken over de nodige procedures om te voorkomen dat de collectieve belangen van de vertegenwoordigde consumenten nadelig worden beïnvloed. Met name mogen bevoegde instanties bij het nemen van hun procedurele besluiten in de context van de representatieve vordering, onder meer inzake schikkingen, niet worden beïnvloed door derden, behalve hun juridische adviseurs en de betrokken consumenten. Die derden mogen geen financiering verstrekken voor een representatieve herstellvordering tegen een verweerder die een concurrent is van de verstrekker van de financiering of tegen een verweerder waarvan de verstrekker van de financiering afhankelijk is. Dit moet eventuele overheidsfinanciering evenwel onverlet laten.**

(10a) De lidstaten moeten de criteria voor bevoegde instanties die zijn aangewezen voor binnenlandse representatieve vorderingen vrijelijk kunnen bepalen overeenkomstig hun nationale wetgeving. De lidstaten moeten de criteria van deze richtlijn voor bevoegde instanties die zijn aangewezen voor grensoverschrijdende vorderingen echter ook kunnen hanteren voor bevoegde instanties die alleen optreden in verband met binnenlandse vorderingen.

(10b) Criteria die worden gehanteerd voor bevoegde instanties in de context van grensoverschrijdende of binnenlandse representatieve vorderingen mogen het doeltreffende functioneren van de in deze richtlijn bedoelde representatieve vorderingen niet belemmeren.

(10c) De lidstaten kunnen regels vaststellen om het recht van een bevoegde instantie om een grensoverschrijdende representatieve vordering in te stellen te beperken tot het gebied van de activiteiten van die instantie. De regels kunnen bijvoorbeeld voorschrijven dat bevoegde instanties die de consumentenbelangen op het gebied van de voedselveiligheid of de rechten van passagiers beschermen, alleen grensoverschrijdende representatieve vorderingen mogen instellen die daarmee verband houden.

(11) [...]

(11a) De lidstaten moeten bevoegde instanties op voorhand kunnen aanwijzen. Voor binnenlandse representatieve vorderingen kunnen de lidstaten evenwel ook of in plaats daarvan bevoegde instanties op ad-hocbasis voor een specifieke vordering aanwijzen. Een dergelijke aanwijzing kan worden verricht door de betrokken rechtbank of administratieve autoriteit, waar toepasselijk ook door aanvaarding. Voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen zijn echter gemeenschappelijke waarborgen nodig. Bevoegde instanties die op ad-hocbasis worden aangewezen mag dus niet worden toegestaan grensoverschrijdende representatieve vorderingen in te stellen.

- (11b) Het is aan de aanwijzende lidstaat om erop toe te zien dat de bevoegde instantie die is aangewezen voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen voldoet aan de criteria, om te beoordelen of zij eraan blijft voldoen en om, indien nodig, de aanwijzing van de bevoegde instantie in te trekken. De lidstaten moeten minstens om de vijf jaar beoordelen of de bevoegde instanties voldoen aan de criteria.**
- (11c) Indien in twijfel wordt getrokken of een bevoegde instantie aan de criteria voldoet, moet de lidstaat die de instantie heeft aangewezen die twijfels onderzoeken en, waar passend, de aanwijzing intrekken. De lidstaten moeten nationale contactpunten aanwijzen voor het indienen en ontvangen van onderzoeksaanvragen.**
- (11d) De lidstaten moeten ervoor zorgen dat bevoegde instanties die in een andere lidstaat zijn aangewezen voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen, bij hun rechtbanken of administratieve autoriteiten zulke representatieve vorderingen kunnen instellen. Voorts moeten bevoegde instanties uit verschillende lidstaten hun krachten kunnen bundelen in een enkele representatieve vordering ten overstaan van een enkel forum, overeenkomstig de toepasselijke regels inzake rechterlijke bevoegdheid. Dit mag geen afbreuk doen aan het recht van de betrokken rechtbank of administratieve autoriteit om te onderzoeken of de vordering ontvankelijk is als één enkele representatieve vordering.**

(11e) De wederzijdse erkenning van de handelingsbevoegdheid van bevoegde instanties die zijn aangewezen voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen moet worden gewaarborgd. De naam van deze organisaties en overheidsinstanties moet worden meegedeeld aan de Commissie, en die moet de lijst van die organisaties en instanties openbaar toegankelijk maken. Opname in de lijst moet dienen als bewijs van de handelingsbevoegdheid van de organisatie of overheidsinstantie die de vordering instelt. Dit mag geen afbreuk doen aan het recht om te onderzoeken of het statutaire doel van de bevoegde instantie het instellen van een vordering in een specifiek geval toelaat.

(11ea) Ter voorkoming van belangenconflicten moeten de lidstaten regels kunnen vaststellen volgens welke hun rechtbanken of administratieve autoriteiten kunnen onderzoeken of een bevoegde instantie die een grensoverschrijdende representatieve herstellvordering instelt, wordt gefinancierd door een derde met een economisch belang bij de uitkomst van een grensoverschrijdende representatieve vordering en, indien dat het geval is, de handelingsbevoegdheid van de bevoegde instantie voor die vordering kunnen verwerpen.

(11f) Bij het instellen van een grensoverschrijdende representatieve vordering moet de bevoegde instantie worden verplicht aan de rechtbank of administratieve instantie die zich over de vordering buigt, te bevestigen dat zij nog steeds aan de criteria voldoet. Niettemin moet de rechtbank of administratieve autoriteit onderzoeken of aan de criteria wordt voldaan indien zij weet krijgt van gerechtvaardigde twijfels in dit verband.

(11g) De lidstaten moeten maatregelen treffen om op te kunnen treden in situaties waarin de door de instantie meegedeelde informatie over de conformiteit met de criteria onjuist is. Die maatregelen kunnen bijvoorbeeld sancties, verwerping van de vordering of andere procedurele maatregelen behelzen. De verwerping van de vordering mag evenwel geen afbreuk doen aan de rechten van de bij de vordering betrokken consumenten.

(11h) De rechtbanken of administratieve autoriteiten moeten overeenkomstig nationaal recht de ontvankelijkheid van een specifieke grensoverschrijdende representatieve vordering kunnen beoordelen. Conform het beginsel van non-discriminatie mogen de ontvankelijkheidsvereisten voor specifieke grensoverschrijdende representatieve vorderingen niet afwijken van de vereisten voor specifieke binnenlandse representatieve vorderingen.

(12) [...]

(12a) Verbodsmaatregelen strekken ertoe de collectieve belangen van consumenten te beschermen los van daadwerkelijk door individuele consumenten geleden verliezen of schade. Verbodsmaatregelen kunnen handelaren verplichten specifieke actie te ondernemen, bijvoorbeeld consumenten de informatie verschaffen die hun eerder in strijd met wettelijke verplichtingen was onthouden. Een beslissing over een verbodsmaatregel mag niet afhangen van de vraag of het ging om een opzettelijke praktijk dan wel om nalatigheid.

(12b) Wanneer een bevoegde instantie een representatieve vordering instelt, moet zij de rechtbank of administratieve autoriteit voldoende informatie verschaffen over de consumenten die betrokken zijn bij de vordering. De informatie moet de rechtbank of administratieve autoriteit in staat stellen te bepalen of zij bevoegd is en welke wetgeving er toepasselijk is. Bij onrechtmatige daden zou dit betekenen dat de rechtbank of administratieve autoriteit van de plaats waar het voor de consumenten schadelijke feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen, moet worden geïnformeerd. Hoe gedetailleerd de vereiste informatie moet zijn, kan verschillen naargelang de maatregel die de bevoegde instantie beoogt en naargelang de vraag of er een "opt-in"- of een "opt-out"-mechanisme wordt toegepast. Voorts zou de bevoegde instantie, vanwege de mogelijke schorsing of stuiting van verjaringstermijnen die toepasselijk zijn op latere herstelaanspraken, voldoende informatie moeten verschaffen over de groep bij de vordering betrokken consumenten wanneer zij een representatieve vordering instelt met het oog op verbodsmaatregelen.

(13) De lidstaten moeten ervoor zorgen dat bevoegde instanties verbods- en herstelmaatregelen kunnen vorderen. [...] **Met het oog op de** procedurele doeltreffendheid van representatieve vorderingen **moeten de lidstaten kunnen besluiten** bevoegde instanties [...] de mogelijkheid te geven [...] **verbods- en herstelmaatregelen** te vorderen in het kader van een enkele representatieve vordering, dan wel in het kader van afzonderlijke representatieve vorderingen. [...] . Indien zij maar een enkele vordering instellen, moeten bevoegde instanties op het tijdstip waarop de vordering wordt ingesteld alle relevante maatregelen kunnen vorderen, dan wel eerst relevante verbods**maatregelen** en vervolgens en indien passend herstel**maatregelen**.

(13a) De bevoegde instantie die de representatieve vordering in het kader van deze richtlijn instelt, moet de relevante maatregelen, inclusief herstelmaatregelen, vorderen in het belang van de consumenten die worden benadeeld door een inbreuk. De bevoegde instantie moet de procedurele rechten en verplichtingen van de eisende partij bij de procedure hebben. De lidstaten kunnen individuele consumenten die betrokken zijn bij de vordering bepaalde rechten in het kader van de representatieve vordering geven. Toch mogen individuele consumenten niet in staat worden gesteld te interfereren met de procedurebesluiten van de bevoegde instanties, afzonderlijk bewijs op te vragen in het kader van de procedure of individueel beroep in te stellen tegen de procedurele beslissingen van de rechtbank of de administratieve autoriteit die zich over de representatieve vordering buigt. De individuele consumenten mogen evenmin procedurele verplichtingen in het kader van de representatieve vordering hebben.

(13b) De betrokken consumenten moeten evenwel het recht hebben om voordeel te trekken van de representatieve vordering. In representatieve vorderingen voor herstelmaatregelen zouden deze voordelen de vorm aannemen van verhaalsmogelijkheden zoals schadeloosstelling, reparatie, vervanging, prijsvermindering, contractbeëindiging of terugbetaling van de betaalde prijs. In representatieve vorderingen met het oog op verbodsmaatregelen zou het voordeel bestaan in het beëindigen of verbieden van de praktijk die een inbreuk vormt.

(13c) Deze richtlijn mag geen afbreuk doen aan de nationale regels inzake de terugvordering van proceskosten of inzake het beginsel dat de in het ongelijk gestelde partij betaalt. De kosten van de procedure, die van de bevoegde instantie noch die van de handelaar, mogen niet rusten op de bij een vordering betrokken individuele consumenten. Alleen in uitzonderlijke omstandigheden mogen, overeenkomstig het nationaal recht, uitzonderingen op deze regel worden gemaakt, bijvoorbeeld wanneer een consument opzettelijk of door nalatigheid onnodige juridische kosten heeft veroorzaakt door bijvoorbeeld de procedure te verlengen door onrechtmatige gedragingen, of wanneer dit om een andere reden uitzonderlijk gerechtvaardigd is. De kosten van de procedure moeten bijvoorbeeld de kosten omvatten die ontstaan omdat partijen door een advocaat of een andere rechtsbeoefenaar werden vertegenwoordigd, of de kosten van de betekening of vertaling van documenten. Daarnaast moeten de lidstaten regels kunnen vaststellen die bevoegde instanties de mogelijkheid bieden bescheiden inschrijvingsvergoedingen of soortgelijke deelnamekosten te verlangen van de consumenten die uitdrukkelijk hebben aangegeven dat zij door een bevoegde instantie vertegenwoordigd willen worden in het kader van een bepaalde representatieve vordering met het oog op herstelmaatregelen.

(14) [...]

(14a) Verbodsmaatregelen moeten zowel definitieve als provisoire maatregelen omvatten.

Onder die laatste zouden voorlopige, voorzorgs- en preventieve maatregelen kunnen vallen voor het stopzetten van een bestaande praktijk of het verbieden van een praktijk die nog niet wordt toegepast, maar die ernstige of onomkeerbare schade zou opleveren voor consumenten. Verbodsmaatregelen zouden ook maatregelen kunnen omvatten waarbij wordt vastgesteld dat een bepaalde praktijk een inbreuk op de wetgeving vormt, indien de praktijk is geëindigd voordat de representatieve vordering werd ingesteld en er nog moet worden vastgesteld dat die praktijk een inbreuk op de wetgeving vormde, bijvoorbeeld ter facilitering van follow-upvorderingen met het oog op herstelmaatregelen. Zij kunnen voorts een verplichting voor de inbreuk makende handelaar omvatten om de beslissing over de maatregel volledig of gedeeltelijk in een passend geachte vorm bekend te maken, of om een rechtzetting te publiceren.

(14b) Voortbouwend op Richtlijn 2009/22/EG moeten de lidstaten kunnen bepalen dat

de partij die voornemens is een verbodsvordering in te stellen, voorafgaand overleg moet plegen met de andere partij, zodat deze de gelegenheid krijgt de bestreden inbreuk te staken. De lidstaten moeten eveneens kunnen bepalen dat dit voorafgaand overleg samen met een door hen aangewezen onafhankelijke overheidsinstantie moet plaatsvinden. Indien de lidstaten bepalen dat voorafgaand overleg moet plaatsvinden, moet een termijn van twee weken vanaf de ontvangst van het verzoek om overleg worden vastgelegd, waarna de verzoekende partij zonder verdere vertraging een vordering kan instellen bij de bevoegde rechtbank of administratieve autoriteit indien de inbreuk nog niet is gestaakt. Deze vereisten kunnen overeenkomstig nationaal recht ook worden toegepast op vorderingen met het oog op herstelmaatregelen.

(15) [...]

(15a) Deze richtlijn voorziet in een procedureel mechanisme dat geen afbreuk doet aan de regels die consumenten materiële rechten geven op contractuele en niet-contractuele verhaalsmogelijkheden indien hun belangen schade ondervinden door een inbreuk, zoals het recht op schadevergoeding, contractbeëindiging, terugbetaling, vervanging, reparatie of prijsvermindering, al naargelang dat passend en op grond van het Unierecht of het nationale recht mogelijk is. Deze richtlijn mag het niet mogelijk maken dat punitieve schadevergoedingen worden opgelegd aan de inbreuk makende handelaar of dat consumenten die door een inbreuk worden benadeeld, overgecompenseerd worden. Een representatieve vordering voor herstelmaatregelen in het kader van deze richtlijn kan alleen worden ingesteld indien het Unierecht of het nationale recht in dergelijke materiële rechten voorziet.

(15b) De bij een representatieve herstellvordering betrokken consumenten moeten nadat de vordering is ingesteld voldoende gelegenheid krijgen om aan te geven of zij al dan niet door de bevoegde instantie vertegenwoordigd willen worden in het kader van die specifieke representatieve vordering en of zij al dan niet willen profiteren van de relevante resultaten van die representatieve vordering. De lidstaten moeten afhankelijk van hun rechtstradities voorzien in een opt-in- of een opt-outmechanisme, of een combinatie van beide. In een opt-inmechanisme moeten consumenten worden verplicht uitdrukkelijk aan te geven dat zij door de bevoegde instantie vertegenwoordigd willen worden in het kader van een representatieve herstellvordering. In een opt-outmechanisme moeten consumenten worden verplicht uitdrukkelijk aan te geven dat zij niet door de bevoegde instantie vertegenwoordigd willen worden in het kader van een representatieve herstellvordering. De lidstaten moeten kunnen bepalen in welke fase van de representatieve vordering de individuele consumenten hun recht kunnen uitoefenen om zich al dan niet bij de vordering aan te sluiten.

- (15ba) De lidstaten die in een opt-inmechanisme voorzien, moeten kunnen eisen dat bepaalde consumenten zich bij de herstellvordering aansluiten voordat de vordering wordt ingesteld, zolang andere consumenten de mogelijkheid hebben zich nog aan te sluiten nadat de vordering is ingesteld.
- (15c) In het belang van een goede rechtsbedeling en ter voorkoming van onverenigbare uitspraken moet een opt-inmechanisme worden verplicht bij representatieve herstellvorderingen waarbij de door een inbreuk benadeelde consumenten hun gewone verblijfplaats niet hebben in de lidstaat van de rechtbank of administratieve autoriteit waarbij de representatieve vordering wordt ingesteld. In die situatie moeten consumenten uitdrukkelijk aangeven dat zij in het kader van die representatieve vordering vertegenwoordigd willen worden om door het resultaat van de vordering gebonden te zijn.
- (15d) Indien consumenten uitdrukkelijk of stilzwijgend aangeven dat zij door een bevoegde instantie vertegenwoordigd willen worden in het kader van een representatieve herstellvordering, ongeacht of die vordering wordt ingesteld in het kader van een opt-in- dan wel een opt-out mechanisme, mogen zij niet langer over de mogelijkheid beschikken om vertegenwoordigd te worden in het kader van andere representatieve vorderingen of om individuele vorderingen in te stellen op dezelfde grond tegen dezelfde handelaar. Dit mag echter niet van toepassing zijn indien een consument die uitdrukkelijk of stilzwijgend heeft aangegeven dat hij vertegenwoordigd wil worden in het kader van een representatieve herstellvordering, zich later uit die vordering terugtrekt overeenkomstig nationaal recht, bijvoorbeeld wanneer een consument op een later ogenblik weigert door een schikking gebonden te zijn.
- (15e) Om redenen van doelmatigheid en efficiëntie zouden de lidstaten consumenten overeenkomstig hun nationale wetgeving ook de mogelijkheid kunnen bieden rechtstreeks voordeel te trekken van een herstelmaatregel na de uitvaardiging ervan, zonder dat andere eisen worden gesteld inzake eerdere deelname aan de vordering.

(15f) De lidstaten moeten regels vaststellen voor de coördinatie tussen representatieve vorderingen, individuele vorderingen die zijn ingesteld door individuele consumenten en alle andere vorderingen die de bescherming van individuele en collectieve belangen beogen overeenkomstig het Unierecht en het nationale recht. Krachtens deze richtlijn uitgevaardigde verbodsmaatregelen mogen geen afbreuk doen aan individuele herstellvorderingen die zijn ingesteld door consumenten die schade hebben geleden door de praktijk waarop de verbodsmaatregelen van toepassing zijn.

(16) [...]

(17) [...]

(18) De lidstaten [...] **moeten** bevoegde instanties verplichten voldoende informatie te verstrekken ter ondersteuning van een representatieve herstellvordering, waaronder een beschrijving van de groep consumenten die door een inbreuk worden [...] **benadeeld** en de feitelijke en juridische kwesties die in het kader van de representatieve vordering moeten worden opgelost. De bevoegde instantie mag niet worden verplicht alle bij de vordering betrokken consumenten individueel te identificeren om **de vordering** te kunnen instellen. Bij representatieve herstellvorderingen moet de rechtbank of administratieve autoriteit zo vroeg mogelijk in de procedure nagaan of de zaak geschikt is om het voorwerp van een representatieve vordering te vormen, gezien de aard van de inbreuk en de kenmerken van de door de [...] **benadeelde** consumenten geleden schade.

(19) [...]

(19a) De herstelmaatregel moet de individuele consumenten vermelden of ten minste de groep consumenten beschrijven die recht heeft op door die maatregel geboden verhaalsmogelijkheden, alsook, indien toepasselijk, de kwantificeringsmethode en de relevante stappen die consumenten en handelaren moeten nemen met het oog op de tenuitvoerlegging van de verhaalsmogelijkheden. De consumenten die recht hebben op verhaalsmogelijkheden, moeten deze mogelijkheden zonder afzonderlijke procedures kunnen benutten. Een verplichting tot een afzonderlijke procedure impliceert bijvoorbeeld dat de consument verplicht is een individuele vordering in te stellen bij een rechtbank of administratieve autoriteit voor het kwantificeren van de geleden schade. Omgekeerd mogen consumenten worden verplicht bepaalde stappen te ondernemen om individuele herstelmaatregelen te verkrijgen, zoals zich wenden tot een instantie die belast is met de tenuitvoerlegging van de herstelmaatregel.

(19b) De lidstaten moeten regels vaststellen of handhaven inzake termijnen die gelden voor individuele consumenten die voordeel willen trekken van herstelmaatregelen, zoals verjaringstermijnen of andere termijnen voor het uitoefenen van hun recht op herstel. De lidstaten kunnen regels vaststellen over de bestemming van uitstaande herstelfondsen die niet binnen de vastgestelde termijn zijn opgevraagd.

(20) [...]

(21) [...]

(22) [...]

(23) [...]

(24) [...]

(25) [...]

- (26) Collectieve [...] schikkingen die consumenten die schade hebben ondervonden, herstel beogen te bieden, moeten worden bevorderd [...] **in het kader van een** representatieve vordering **met het oog op herstelmaatregelen**.
- (27) [...]
- (28) De rechtbanken en administratieve autoriteiten moeten de handelaar en de bevoegde instantie die de representatieve **herstel**vordering heeft ingesteld, [...] **kunnen** verzoeken om onderhandelingen te beginnen met het oog op een schikking over het herstel dat de **bij de vordering** betrokken consumenten moet worden geboden. [...]
- (29) [...]

- (30) In het kader van een representatieve **herstel**vordering bereikte schikkingen [...] moeten door de bevoegde rechtbank of [...] administratieve autoriteit worden goedgekeurd [...] **tenzij de voorwaarden van de schikking niet kunnen worden gehandhaafd of de schikking strijdig is met dwingend nationaal recht dat toepasselijk is op de grond van de vordering en waarvan door middel van een contract niet kan worden afgeweken ten nadele van de consumenten. Zo zou een schikking die een voorwaarde in een contract die de handelaar een exclusief recht geeft tot uitlegging van de andere voorwaarden van dat contract, strijdig kunnen zijn met dwingend nationaal recht.**
- (30a) De lidstaten moeten regels kunnen vaststellen die rechtbanken of administratieve autoriteiten in staat stellen ook de goedkeuring te weigeren van schikkingen die zij als oneerlijk beschouwen.**
- (30b) De lidstaten kunnen regels vaststellen op basis waarvan de betrokken individuele consumenten de mogelijkheid krijgen te aanvaarden dan wel te weigeren door een schikking gebonden te zijn.**
- (31) Voor het welslagen van een representatieve vordering is het essentieel dat consumenten daarover worden geïnformeerd. Consumenten [...] **moeten weet hebben van de** [...] vordering [...] **om uitdrukkelijk of stilzwijgend te kunnen aangeven dat zij vertegenwoordigd willen worden in een representatieve herstellvordering. De lidstaten moeten dit mogelijk maken door te voorzien in passende regels inzake de verspreiding van informatie over vorderingen aan consumenten. Het moet aan de lidstaten zijn om te beslissen wie verantwoordelijk moet zijn voor het verspreiden van de informatie.** [...]

(31a) Consumenten moeten tevens worden geïnformeerd over definitieve beslissingen die verbodsmaatregelen, herstelmaatregelen of goedgekeurde schikkingen bevatten, over hun rechten na de vaststelling van een inbreuk en eventueel door de betrokken consumenten te ondernemen stappen, met name voor het verkrijgen van herstel. Om een afschrikkingseffect te sorteren op handelaren die inbreuk maken op de rechten van consumenten, zijn ook de reputatierisico's in verband met de verspreiding van informatie over de inbreuk van belang.

(32) Om doeltreffend te zijn, moet de informatie passend zijn en in verhouding staan tot de omstandigheden van het geval. [...] Die informatie kan bijvoorbeeld worden verstrekt via de website van de handelaar, sociale media, online marktplaatsen of bekende kranten, waaronder kranten die uitsluitend via elektronische communicatiemiddelen worden verspreid. Waar mogelijk **en passend** moeten consumenten individueel worden geïnformeerd via elektronische of papieren brieven. Deze informatie moet op verzoek worden verstrekt in een formaat dat toegankelijk is voor personen met een handicap.

(32a) Het moet aan de inbreuk makende handelaar zijn om op eigen kosten alle betrokken consumenten over de definitieve verbods- en herstelmaatregelen te informeren. De handelaar moet de consumenten ook in kennis stellen van schikkingen die door een rechtbank of administratieve autoriteit zijn goedgekeurd. De lidstaten kunnen regels vaststellen op grond waarvan die verplichting afhankelijk is van een verzoek van de bevoegde instantie. Indien informatie over definitieve beslissingen en goedgekeurde schikkingen krachtens nationaal recht aan de bij de vordering betrokken consumenten wordt verstrekt door de rechtbank of administratieve autoriteit of door de bevoegde instantie, mag de handelaar niet worden verplicht de informatie een tweede keer te verstrekken.

(33) [...] De lidstaten moeten ervoor zorgen dat een definitieve beslissing van een rechtbank of administratieve autoriteit van een lidstaat waarbij een inbreuk wordt vastgesteld die de collectieve belangen van consumenten schaadt, kan worden aangevoerd als bewijs van het bestaan van die inbreuk met het oog op eventuele andere herstellvorderingen bij hun nationale rechtbanken of administratieve autoriteiten jegens dezelfde handelaar inzake dezelfde inbreuk. Conform de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de vrije bewijswaardering mag dit geen afbreuk doen aan het nationaal recht inzake bewijswaardering.

(34) [...]

(35) [...] Verjaringstermijnen worden doorgaans geschorst wanneer de vordering wordt ingesteld. Vorderingen met het oog op verbodsmaatregelen hebben echter niet noodzakelijk dit effect ten aanzien van latere herstelmaatregelen die het gevolg kunnen zijn van dezelfde inbreuk. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat een in behandeling zijnde representatieve vordering met het oog op een verbodsmaatregel tot gevolg heeft dat de toepasselijke verjaringstermijnen voor bij de vordering betrokken consumenten worden geschorst of gestuit, zodat deze consumenten door het verstrijken van de verjaringstermijnen tijdens de representatieve vorderingen met het oog op die verbodsmaatregelen niet wordt belet om later een herstellvordering in verband met de vermeende inbreuk in te stellen. Wanneer een bevoegde instantie een representatieve verbodsvordering instelt, moet zij de groep consumenten wier belangen worden benadeeld door de vermeende inbreuk, die een mogelijke aanspraak hebben als gevolg van die inbreuk en die benadeeld kunnen worden door het verstrijken van verjaringstermijnen tijdens de verbodsvorderingen, voldoende nauw omschrijven. Omwille van de duidelijkheid moet worden vermeld dat ook een in behandeling zijnde representatieve vordering met het oog op een herstelmaatregel tot gevolg moet hebben dat de toepasselijke verjaringstermijnen voor bij de vordering betrokken consumenten worden geschorst of gestuit.

(35a) Om de rechtszekerheid te waarborgen mag de op grond van deze richtlijn opgelegde schorsing of stuiting van verjaringstermijnen alleen van toepassing zijn op herstelaanspraken die gebaseerd zijn op inbreuken die zich op of na [de datum van toepassing van deze richtlijn] hebben voorgedaan. Dit mag geen beletsel vormen voor de toepassing van nationale bepalingen inzake de schorsing of stuiting van verjarings-termijnen die al vóór [de datum van toepassing van deze richtlijn] toepasselijk waren, op herstelaanspraken die zijn gebaseerd op inbreuken die zich vóór die datum hebben voorgedaan.

- (36) Representatieve vorderingen met het oog op verbodsmaatregelen [...], moeten met de nodige procedurele doelmatigheid worden behandeld. Indien een inbreuk aan de gang is, moet de behoefte aan doelmatigheid nog worden benadrukt. [...] Vorderingen met het oog op verbodsmaatregelen als voorlopige voorziening moeten, waar passend, worden behandeld volgens een summiere procedure [...], zodat wordt voorkomen dat de inbreuk schade of nog meer schade veroorzaakt.
- (37) Bewijs is belangrijk om vast te stellen of een [...] representatieve verbods- of herstellvordering gegrond is. Betrekkingen tussen ondernemingen en consumenten worden echter vaak gekenmerkt door informatieasymmetrie en het is mogelijk dat de handelaar als enige over het noodzakelijke [...] bewijs beschikt, waardoor het voor de bevoegde instantie niet toegankelijk is. Bevoegde instanties moeten daarom het recht [...] hebben om de bevoegde rechtbank of administratieve autoriteit te verzoeken [...] de handelaar te bevelen toegang te verlenen tot bewijs dat relevant is voor hun aanspraak [...]. Anderzijds moet, gelet op het beginsel van wapengelijkheid, de handelaar een soortgelijk recht hebben om te verzoeken om bewijs waarover de bevoegde instantie beschikt. De noodzaak, reikwijdte en evenredigheid van de toegang tot het bewijs moeten overeenkomstig nationaal procesrecht zorgvuldig worden beoordeeld door de rechtbank of administratieve autoriteit die zich over de representatieve vordering buigt, rekening houdend met de bescherming van de legitieme belangen van derden en met inachtneming van het toepasselijke Unierecht en de toepasselijke nationale regels inzake vertrouwelijkheid.

- (38) Om ervoor te zorgen dat de representatieve vorderingen doeltreffend zijn, moeten doeltreffende, afschrikkende en evenredige sancties gelden voor inbreuk makende handelaren die nalaten of weigeren gevolg te geven aan een verbodsmaatregel. De lidstaten moeten ervoor zorgen dat die sancties de vorm kunnen aannemen van boetes, bijvoorbeeld voorwaardelijke boetes, periodieke betalingen of dwangsommen. Ook moeten er sancties gelden indien wordt nagelaten of geweigerd gevolg te geven aan een bevel tot verstrekking van informatie aan betrokken consumenten over definitieve beslissingen of schikkingen of tot verlening van toegang tot bewijs. Het moet ook mogelijk zijn andere soorten sancties, zoals procedurele maatregelen, op te leggen indien wordt geweigerd gevolg te geven aan een bevel tot verlening van toegang tot bewijs.
- (39) Aangezien met representatieve vorderingen een algemeen belang wordt nagestreefd door de collectieve belangen van consumenten te beschermen, moeten lidstaten middelen handhaven of trachten in te voeren om ervoor te zorgen [...] dat de aan de procedures verbonden kosten bevoegde instanties niet beletten om overeenkomstig deze richtlijn representatieve vorderingen in te stellen. Die middelen zouden kunnen bestaan in beperking van de toepasselijke gerechtskosten of administratieve kosten, verlening, waar nodig, van toegang tot rechtsbijstand aan de bevoegde instanties of verstrekking van overheidsfinanciering aan die instanties voor het instellen van representatieve vorderingen, alsook andere ondersteuningsmiddelen. De lidstaten mogen evenwel niet worden verplicht representatieve vorderingen te financieren.
- (40) Samenwerking en uitwisseling van informatie tussen bevoegde instanties van verschillende lidstaten zijn nuttig gebleken voor de aanpak van met name grensoverschrijdende inbreuken. De maatregelen op het gebied van capaciteitsopbouw en samenwerking moeten in stand worden gehouden en worden uitgebreid tot een groter aantal bevoegde instanties in de Unie, zodat vaker gebruik wordt gemaakt van representatieve vorderingen met grensoverschrijdende gevolgen.

(40a) Voor het evalueren van deze richtlijn moeten de lidstaten de Commissie gegevens verstrekken over representatieve vorderingen die overeenkomstig deze richtlijn zijn ingesteld. De lidstaten moeten informatie verstrekken over het aantal en het soort representatieve vorderingen die zijn afgesloten door hun rechtbanken of administratieve autoriteiten. Ook moet informatie worden verstrekt over de resultaten van representatieve vorderingen, zoals de vraag of ze al dan niet ontvankelijk zijn verklaard en al dan niet resultaten hebben opgeleverd of tot een goedgekeurde schikking hebben geleid. Om de administratieve lasten voor de lidstaten bij het nakomen van deze verplichtingen te beperken, moet het, met name in verband met verbodsmaatregelen, volstaan om de Commissie algemene informatie te verstrekken over het soort inbreuken en de partijen. Wat bijvoorbeeld partijen betreft, moet het volstaan om de Commissie mee te delen of de bevoegde instantie een overheidsinstantie dan wel een consumentenorganisatie is, en in welke sector de handelaar actief is, bijvoorbeeld financiële diensten. Ook zouden de lidstaten de Commissie exemplaren van de relevante beslissingen of schikkingen kunnen verstrekken. Er moet geen informatie worden verstrekt over de identiteit van de bij de representatieve vorderingen betrokken consumenten.

(41) [...]

(42) Deze richtlijn eerbiedigt de grondrechten en neemt de beginselen in acht die met name zijn erkend in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Deze richtlijn moet dan ook worden uitgelegd en toegepast conform deze rechten en beginselen, waaronder die met betrekking tot het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht, alsook het recht van verweer.

- (43) Op het gebied van milieurecht houdt deze richtlijn rekening met het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden van de Economische Commissie van de Verenigde Naties voor Europa ("Verdrag van Aarhus").
- (44) De doelstellingen van deze richtlijn, te weten [...] **ervoor zorgen dat er in alle lidstaten wordt voorzien in** een mechanisme voor representatieve vorderingen **met het oog op zowel verbods- als herstelmaatregelen** met als doel de collectieve belangen van consumenten te beschermen teneinde een hoog niveau van consumentenbescherming in de Unie en de [...] werking van de interne markt te waarborgen, kunnen niet voldoende worden gerealiseerd door maatregelen van uitsluitend de lidstaten, maar vanwege de grensoverschrijdende gevolgen van **inbreuken** [...] beter worden gerealiseerd op het niveau van de Unie. Daarom kan de Unie, overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde subsidiariteitsbeginsel, maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel gaat deze richtlijn niet verder dan nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken.
- (45) Overeenkomstig de gezamenlijke politieke verklaring van 28 september 2011 van de lidstaten en de Commissie over toelichtende stukken hebben de lidstaten zich ertoe verbonden om in gerechtvaardigde gevallen de kennisgeving van hun omzettingsmaatregelen vergezeld te doen gaan van één of meer stukken waarin het verband tussen de onderdelen van een richtlijn en de overeenkomstige delen van de nationale omzettingsinstrumenten wordt toegelicht. Met betrekking tot deze richtlijn acht de wetgever de toezending van die stukken gerechtvaardigd.
- (46) Het is passend om regels voor de toepassing van deze richtlijn in de tijd vast te stellen,
- (47) Richtlijn 2009/22/EG dient derhalve te worden ingetrokken,

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

Hoofdstuk 1

Onderwerp, toepassingsgebied en definities

Artikel 1 **Onderwerp**

1. Deze richtlijn stelt regels vast [...] **om ervoor te zorgen dat er in alle lidstaten** representatieve vorderingen kunnen worden ingesteld ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten, en [...] **biedt** passende waarborgen tegen misbruik van procesrecht. De **maatregelen voor de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten hebben tot doel de werking van de interne markt te verbeteren op basis van de verwezenlijking van een hoog niveau van consumentenbescherming.**
2. Deze richtlijn belet de lidstaten niet [...] procedurele middelen [...] vast te stellen of te handhaven **met het oog** op de bescherming van de collectieve belangen van consumenten op nationaal niveau. **De lidstaten zorgen er evenwel voor dat minstens één mechanisme voor representatieve vorderingen aan deze richtlijn voldoet.**

Artikel 2 **Toepassingsgebied**

1. Deze richtlijn is van toepassing op representatieve vorderingen die worden ingesteld inzake inbreuken door handelaren op de in bijlage I vermelde bepalingen van het Unierecht, **met inbegrip van de in nationaal recht omgezette bepalingen daarvan**, die de collectieve belangen van consumenten schaden of kunnen schaden. **Deze richtlijn laat de in bijlage I vermelde bepalingen van het Unierecht onverlet**. Zij is van toepassing op binnenlandse en grensoverschrijdende inbreuken, ook wanneer deze inbreuken zijn gestaakt voordat de representatieve vordering werd ingesteld of voordat de representatieve vordering werd afgesloten.
2. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan regels waarbij contractuele en niet-contractuele rechtsmiddelen worden vastgesteld die consumenten krachtens het Unierecht of het nationaal recht voor dergelijke inbreuken kunnen instellen.
3. Deze richtlijn doet geen afbreuk aan de regels van de Unie inzake internationaal privaatrecht, in het bijzonder regels met betrekking tot de rechterlijke bevoegdheid, **de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen**, en het toepasselijke recht.

Artikel 3 **Definities**

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder:

- 1) "consument": een natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die geen verband houden [...] met de handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit **van die persoon**;
- 2) "handelaar": iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, ongeacht of deze privaot of publiek is, die handelt voor doeleinden die verband houden met de handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit van die persoon, mede via een andere persoon die namens **hem** of voor zijn rekening optreedt;

3. "collectieve belangen van consumenten": het **algemeen** [...] belang [...] van consumenten, **en meer in het bijzonder wat betreft maatregelen tot herstel, het belang van een groep consumenten;**
4. "representatieve vordering": een vordering ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten [...], **ingesteld door een bevoegde instantie met het oog op een verbodsmaatregel of een herstelmaatregel, of beide;**
- 4a) "binnenlandse representatieve vordering": een representatieve vordering die een bevoegde instantie instelt in de lidstaat waarin de bevoegde instantie is aangewezen;**
- 4b) "grensoverschrijdende representatieve vordering": een representatieve vordering die een bevoegde instantie instelt in een andere lidstaat dan die waarin zij is aangewezen;**
5. "praktijk": een handelen of nalaten door een handelaar;
6. "definitieve beslissing": een beslissing van een rechtbank **of van een administratieve autoriteit** van een lidstaat waartegen **op grond van gangbare rechtsmiddelen geen of niet langer beroep openstaat.**

Hoofdstuk 2

Representatieve vorderingen

Artikel 4

Voor binnenlandse representatieve vorderingen bevoegde instanties

1. De lidstaten zorgen ervoor dat **binnenlandse** representatieve vorderingen kunnen worden ingesteld door bevoegde instanties die, op hun verzoek, daartoe [...] door de lidstaten zijn aangewezen [...].

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

2. [...]
3. De lidstaten zorgen ervoor dat met name consumentenorganisaties, [...] **ook die welke consumenten uit meer dan een lidstaat vertegenwoordigen**, in aanmerking komen om **overeenkomstig nationaal recht** de status van bevoegde instantie aan te vragen. [...]
4. [...]
- 4a. De lidstaten kunnen openbare instanties aanwijzen als bevoegde instantie.**
- 4b. De lidstaten kunnen voor een specifieke representatieve vordering een bevoegde instantie op ad-hocbasis aanwijzen indien deze daarom verzoekt.**
- 4c. De informatie over bevoegde instanties die vooraf voor een representatieve vordering worden aangewezen, wordt openbaar gemaakt.**
5. [...]

Artikel 4a

Aanwijzing van bevoegde instanties voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat instanties, met name consumentenorganisaties, [...] waaronder die welke leden uit meer dan een lidstaat vertegenwoordigen, in aanmerking komen om de status van bevoegde instantie voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen aan te vragen.
2. De lidstaten kunnen openbare instanties aanwijzen als bevoegde instantie voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen.

- 3. Onverminderd lid 2 wijzen de lidstaten een instantie die daarom verzoekt aan als bevoegde instantie voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen indien deze aan elk van de volgende criteria voldoet:**
- a) zij is een rechtspersoon die reeds 18 maanden vóór het aanwijzingsverzoek overeenkomstig het recht van de lidstaat van aanwijzing naar behoren is opgericht en kan aantonen dat zij 12 maanden daadwerkelijk openbaar actief geweest is op het gebied van de bescherming van consumentenbelangen;**
 - b) zij heeft overeenkomstig haar statutaire doel een legitiem belang bij de bescherming van consumentenbelangen als bepaald bij het binnen het toepassingsgebied van deze richtlijn vallende Unierecht;**
 - c) zij heeft geen winstoogmerk;**
 - ca) zij beschikt in haar vakgebied over de kennis en vaardigheden die nodig zijn om op dat gebied grensoverschrijdende representatieve vorderingen in te stellen;**
 - caa) zij bevindt zich in een gezonde en stabiele financiële situatie;**
 - cb) zij wordt niet beïnvloed door personen, andere dan consumenten, die een economisch belang hebben bij het instellen van een representatieve vordering, met name handelaren, onder meer in geval van financiering door derden, en zij beschikt over procedures om een dergelijke beïnvloeding te voorkomen;**
 - cc) zij maakt met elk passend middel en met name op haar website, informatie openbaar over bovengenoemde criteria en over de financieringsbronnen van haar activiteiten in het algemeen.**
- 3a. De lidstaten kunnen regels vaststellen ter beperking van het recht van een bevoegde instantie om een representatieve vordering in te stellen op het werkteerrein van die instantie.**

3b. De lidstaten delen de Commissie uiterlijk ... [één jaar na de datum van omzetting] en bij elke wijziging ervan, de lijst van de in de leden 2 en 3 bedoelde bevoegde instanties mee, met inbegrip van hun naam en doel, en van eventuele in lid 3a bedoelde beperkingen. De lidstaten maken de lijst openbaar.

De Commissie bundelt de lijsten van bevoegde instanties en maakt die informatie openbaar. De lijst wordt jaarlijks en telkens als wijzigingen aan de Commissie worden meegedeeld, geactualiseerd.

4. De lidstaten beoordelen minstens om de vijf jaar of bevoegde instanties nog aan de criteria van lid 3 voldoen. De lidstaten zorgen ervoor dat de bevoegde instantie haar status verliest wanneer zij niet langer aan een of meer van de criteria voldoet.

5. Indien een lidstaat of de Commissie eraan twijfelt of een bevoegde instantie aan de in lid 3 vastgestelde criteria voldoet, onderzoekt de lidstaat die deze instantie heeft aangewezen deze twijfels en herroept hij, indien passend, de aanwijzing indien een of meer van de criteria niet zijn vervuld.

6. De lidstaten wijzen voor de toepassing van lid 5 nationale contactpunten aan en delen de naam en de contactgegevens daarvan mee aan de Commissie. De Commissie bundelt de lijsten van aangewezen contactpunten en stelt die informatie beschikbaar van de lidstaten.

Artikel 4b
Instelling van grensoverschrijdende representatieve vorderingen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat bevoegde instanties die in een andere lidstaat zijn aangewezen voor grensoverschrijdende representatieve vorderingen, bij hun rechtbanken of administratieve autoriteiten zulke representatieve vorderingen kunnen instellen.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat indien de vermeende inbreuk gevolgen heeft of waarschijnlijk gevolgen zal hebben voor consumenten uit verschillende lidstaten, de representatieve vordering bij een bevoegde rechtbank of administratieve autoriteit van een lidstaat kan worden ingesteld door meerdere bevoegde instanties uit verschillende lidstaten, die gezamenlijk optreden, ten behoeve van de bescherming van de collectieve belangen van die consumenten uit verschillende lidstaten.
3. De rechtbanken of administratieve autoriteiten aanvaarden de in artikel 4a, lid 3b, bedoelde lijst als bewijs van de handelingsbevoegdheid van de bevoegde instantie om een grensoverschrijdende representatieve vordering in te stellen, onverminderd hun recht om in een specifiek geval na te gaan of het statutaire doel van de bevoegde instantie een vordering toelaat.

Niettegenstaande de eerste alinea kunnen de lidstaten regels vaststellen op grond waarvan hun rechtbanken of administratieve autoriteiten bevoegd zijn om te onderzoeken of de bevoegde instantie die een grensoverschrijdende representatieve herstellvordering instelt, gefinancierd wordt door een derde met een economisch belang bij de uitkomst van de vordering, en indien zulks het geval is, om de handelingsbevoegdheid van de bevoegde instantie voor die specifieke grensoverschrijdende representatieve vordering te verwerpen.
4. Bij het instellen van een grensoverschrijdende representatieve vordering bevestigt de bevoegde instantie aan de rechtbank of administratieve instantie waarbij de vordering wordt ingesteld, dat zij voldoet aan de criteria van artikel 4a, lid 3. De lidstaten kunnen evenwel maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de rechtbank of administratieve instantie bevoegd is om te onderzoeken of aan de criteria is voldaan indien in dat verband gegronde twijfels worden geuit.

5. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om situaties waarin de in lid 4 bedoelde informatie over de naleving van de criteria niet correct is, aan te pakken. Deze maatregelen kunnen omvatten dat de rechtbank of de administratieve autoriteit de mogelijkheid krijgt een vordering te verwerpen. Die verwerping laat de rechten van de bij de vordering betrokken consumenten onverlet.
6. De rechtbanken of administratieve autoriteiten waarbij de vordering wordt ingesteld, beoordelen overeenkomstig nationaal recht de ontvankelijkheid van een specifieke grensoverschrijdende representatieve vordering.

Artikel 5
Representatieve vorderingen[...]/1.

1. De lidstaten zorgen ervoor dat aangewezen instanties overeenkomstig artikel 2 representatieve vorderingen bij nationale rechtbanken of administratieve autoriteiten kunnen instellen [...].

Bij het instellen van een representatieve vordering verstrekt de bevoegde instantie de rechtbank of administratieve instantie voldoende informatie over de consumenten die bij de vordering zijn betrokken.

2. De lidstaten zorgen ervoor dat bevoegde instanties, [...] naargelang het geval, minstens de volgende maatregelen kunnen [...] vorderen:
- a) [...] verbodsmaatregelenen [...];
 - b) [...]

ba) herstelmaatregelen.

[...]

3. [...]

4. [...] De lidstaten **kunnen** [...] aangewezen instanties de mogelijkheid bieden om, **naargelang het geval**, de in lid 2 [...] bedoelde maatregelen te vorderen met één enkele representatieve vordering. De **lidstaten kunnen bepalen dat deze maatregelen met één enkele beslissing worden vastgesteld.**

4a. De lidstaten zorgen ervoor dat in een representatieve vordering de consumentenbelangen worden behartigd door bevoegde instanties en dat die instanties de rechten en plichten van een procespartij hebben. De bij de vordering betrokken consumenten komen in aanmerking voor de voordelen van de in lid 2 bedoelde maatregelen. De bij de vordering betrokken consumenten kunnen uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden en overeenkomstig nationaal recht procedurekosten worden aangerekend. De lidstaten kunnen regels vaststellen op grond waarvan een bescheiden inschrijvingsvergoeding of soortgelijke deelnamekosten kunnen worden gevraagd.

Artikel 5a
Verbodsmaatregelen

- 1. De in artikel 5, lid 2, punt a), bedoelde verbodsmaatregelen zijn:**
- a) een voorlopige maatregel om een praktijk die wordt geacht een inbreuk te vormen, te doen staken of, naargelang het geval, te verbieden;**
 - b) een definitieve maatregel om een praktijk die een inbreuk vormt, te doen staken of, naar gelang het geval, te verbieden.**

- 1a. Een in lid 1, punt b), bedoelde maatregel kan, overeenkomstig nationaal recht, het volgende omvatten:**
- a) een maatregel om vast te stellen dat de praktijk een inbreuk vormt;**
 - b) een verplichting om de beslissing over de maatregel volledig of gedeeltelijk in een passend geachte vorm bekend te maken, of om een rechtzetting te publiceren.**
- 2. Om een verbodsmaatregel te vorderen hoeft de bevoegde instantie geen bewijs over te leggen van het daadwerkelijke verlies dat of van de daadwerkelijke schade die de individuele consumenten door de inbreuk hebben geleden, noch van opzet of nalatigheid in hoofde van de handelaar. De bij de representatieve vordering met het oog op een verbodsmaatregel betrokken consumenten zijn niet verplicht aan die representatieve vordering deel te nemen.**
- 3. De lidstaten kunnen bepalingen van nationaal recht invoeren of handhaven op grond waarvan een bevoegde instantie de in lid 1, punt b), bedoelde verbodsmaatregelen uitsluitend kan vorderen nadat zij in overleg met de handelaar gepoogd heeft de inbreuk te doen staken. Indien de handelaar na ontvangst van het verzoek tot overleg de inbreuk niet binnen twee weken staakt, kan de bevoegde instantie zonder verder uitstel een representatieve vordering met het oog op een verbodsmaatregel instellen. De lidstaten brengen de toepasselijke bepalingen van nationaal recht ter kennis van de Commissie. De Commissie zorgt ervoor dat deze informatie voor het publiek toegankelijk is.**

Artikel 5b
Herstelmaatregelen

1. Een herstelmaatregel verplicht de handelaar om betrokken consumenten verhaalsmogelijkheden te bieden zoals compensatie, reparatie, vervanging, prijsvermindering, contractbeëindiging of terugbetaling van de betaalde prijs, al naargelang dat passend en op grond van het Unierecht of het nationale recht mogelijk is.
2. De lidstaten stellen regels vast om te bepalen hoe en in welk stadium de individuele bij de vordering betrokken consumenten na de instelling ervan binnen de passende termijnen uitdrukkelijk of stilzwijgend tot uitdrukking kunnen brengen dat zij al dan niet vertegenwoordigd willen worden door de bevoegde instantie in het kader van de representatieve vordering met het oog op herstelmaatregelen, en dat zij door de uitkomst van de vordering gebonden zijn.
3. Niettegenstaande lid 2 zorgen de lidstaten ervoor dat individuele consumenten die niet hun gewone verblijfplaats hebben in de lidstaat van de rechtbank of administratieve instantie waarbij de representatieve vordering is ingesteld, uitdrukkelijk tot uitdrukking moeten brengen dat zij vertegenwoordigd willen worden in de betrokken representatieve vordering teneinde door de uitkomst ervan gebonden te zijn.
- 3a. Consumenten die uitdrukkelijk of stilzwijgend tot uitdrukking hebben gebracht dat zij in een representatieve vordering vertegenwoordigd willen worden, kunnen niet vertegenwoordigd worden in andere representatieve vorderingen en kunnen geen individuele vordering op dezelfde grond tegen dezelfde handelaar instellen.

- 4. Indien in de herstelmaatregel niet wordt vermeld welke specifieke individuele consumenten recht hebben op de voordelen van de door de maatregel geboden verhaalsmogelijkheden, moet minstens worden vermeld welke groep consumenten recht heeft op de voordelen van deze verhaalsmogelijkheden.**
- 5. De lidstaten zorgen ervoor dat de herstelmaatregel de consumenten het recht geeft om de schade te verhalen zonder een afzonderlijke vordering te moeten instellen.**
- 6. De lidstaten stellen regels vast of handhaven regels met betrekking tot de termijnen waarbinnen individuele consumenten de voordelen van de herstelmaatregelen kunnen genieten. De lidstaten kunnen regels vaststellen over de bestemming van uitstaande herstelfondsen die niet binnen de vastgestelde termijn zijn opgevraagd.**
- 7. De verhaalsmogelijkheden die door herstelmaatregelen in het kader van een representatieve vordering worden geboden, laten elke aanvullende verhaalsmogelijkheid waarover de consumenten krachtens het Unierecht of het nationale recht beschikken en die niet onder de representatieve vordering valt, onverlet.**
- 8. De lidstaten zorgen ervoor dat bevoegde instanties representatieve vorderingen met het oog op herstelmaatregelen kunnen instellen zonder dat een rechtbank of een administratieve autoriteit hiervoor vooraf volgens een afzonderlijke procedure een inbreuk moet vaststellen.**

Artikel 6
[...]

[...]

[...]

[...]

Artikel 8
Schikkingen inzake herstel

[...]

2. **Met het oog op de goedkeuring van een schikking** zorgen de lidstaten ervoor [...] dat [...] in het kader van een representatieve vordering met het oog op **herstelmaatregelen**:

- a)** **de bevoegde instantie en de handelaar aan de rechtbank of de administratieve autoriteit een schikking inzake herstel voor de consumenten kunnen voorstellen; of**
- b)** de rechtbank of administratieve autoriteit de bevoegde instantie en de [...] **handelaar**, na met hen te hebben overlegd, kunnen verzoeken om binnen een redelijke termijn een schikking inzake herstel te bereiken.

3. [...]

4. De in [...] lid 2 [...] bedoelde schikkingen worden door de rechtbank of administratieve autoriteit getoetst. De rechtbank of administratieve autoriteit beoordeelt [...] **of zij de goedkeuring moet weigeren van een schikking die in strijd is met dwingend nationaal recht of die onafdwingbare voorwaarden bevat**, waarbij rekening wordt gehouden met de rechten en belangen van alle partijen [...], **met name die van** de betrokken consumenten. De **lidstaten kunnen regels vaststellen op grond waarvan rechtbanken of administratieve autoriteiten de goedkeuring van een schikking kunnen weigeren indien die oneerlijk is.**
5. Indien de schikking [...] niet wordt goedgekeurd, zet de rechtbank of administratieve autoriteit **de behandeling** van de representatieve vordering voort.
6. **De lidstaten kunnen regels vaststellen op grond waarvan** individuele **bij de vordering en de daaruit voortvloeiende schikking** [...] betrokken consumenten de mogelijkheid krijgen om te aanvaarden dan wel te weigeren door de in [...] lid 2 [...] bedoelde schikkingen gebonden te zijn. De [...] **verhaalsmogelijkheden** uit hoofde van een overeenkomstig lid 4 goedgekeurde schikking laten een eventueel krachtens het Unierecht of het nationaal recht beschikbare aanvullende **verhaalsmogelijkheid die niet onder deze schikking valt**, onverlet.

Artikel 9

Informatie over representatieve vorderingen

0. **De lidstaten stellen regels vast om ervoor te zorgen dat de consumenten die betrokken zijn bij een representatieve vordering met het oog op een herstelmaatregel, de mogelijkheid hebben om tijdig en met passende middelen op de hoogte te worden gebracht van de vordering teneinde hen in staat te stellen hun rechten als bedoeld in artikel 5b, lid 2, uit te oefenen.**

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de rechtbank of administratieve autoriteit de [...] handelaar [...] ertoe verplicht om de **bij de vordering betrokken** [...] consumenten op zijn kosten te informeren over de definitieve beslissingen waarbij wordt voorzien in de in artikel 5 [...] bedoelde maatregelen, alsmede over de in artikel 8 bedoelde goedgekeurde schikkingen, op een wijze die past bij de omstandigheden van het geval en binnen gespecificeerde termijnen, onder meer, waar passend, door alle betrokken consumenten individueel op de hoogte te stellen. **Dit geldt niet indien de betrokken consumenten op een andere manier van de definitieve beslissing of van de goedgekeurde schikking op de hoogte worden gesteld. De lidstaten kunnen regels vaststellen op grond waarvan een dergelijke verplichting afhankelijk is van een verzoek van de bevoegde instantie.**
 - 1a. Indien de bevoegde instanties verplicht zijn de betrokken consumenten over een vordering te informeren, kunnen de daarmee verband houdende kosten op de handelaar worden verhaald indien de vordering een positieve uitkomst heeft.**
- De eerste alinea is van overeenkomstige toepassing op definitieve beslissingen.**
2. De in de leden **0 en** 1 bedoelde informatie omvat een uitleg in begrijpelijke taal van het onderwerp van de representatieve vordering, de rechtsgevolgen ervan en, indien relevant, de door de betrokken consumenten te nemen vervolgstappen.

Artikel 10
Gevolgen van definitieve beslissingen

[...] De lidstaten zorgen ervoor dat **een definitieve beslissing van een rechtbank of administratieve autoriteit van een lidstaat waarbij een inbreuk wordt vastgesteld** die de collectieve belangen van consumenten schaadt, [...] **overeenkomstig het nationale recht inzake bewijswaardering kan worden aangevoerd** [...] als **bewijs van** [...] het bestaan van die inbreuk met het oog op eventuele andere herstellvorderingen bij hun nationale rechtbanken **of administratieve autoriteiten** jegens dezelfde handelaar inzake dezelfde inbreuk.

2. [...]

3. [...]

Artikel 11
[...] Verjaringstermijnen

De lidstaten zorgen ervoor dat [...] een in behandeling zijnde representatieve vordering met het oog op een verbodsmaatregel als bedoeld in artikel 5a tot gevolg heeft dat de toepasselijke verjaringstermijnen worden geschorst of gestuit ten aanzien van de bij de vordering betrokken consumenten, zodat zij niet worden belet vervolgens een herstellvordering met betrekking tot de vermeende inbreuk in te stellen omdat de verjaringstermijnen zijn verstreken tijdens de behandeling van de representatieve vordering met het oog op een verbodsmaatregel. De lidstaten dragen er tevens zorg voor dat een in behandeling zijnde representatieve vordering met het oog op een herstelmaatregel als bedoeld in artikel 5b, lid 1, tot gevolg heeft dat de toepasselijke verjaringstermijnen ten aanzien van de bij de vordering betrokken consumenten worden geschorst of gestuit.

Artikel 12
Doelmatigheid bij procedures

1. De lidstaten [...] zorgen ervoor **dat** de in artikel [...] **5a** [...] bedoelde representatieve vorderingen **met het oog op verbodsmaatregelen** met de nodige doelmatigheid worden behandeld.
2. Representatieve vorderingen met het oog op **voorlopige maatregelen** als bedoeld in artikel [...] **5a, lid 1, punt a), om een praktijk die wordt geacht een inbreuk te vormen, te doen staken of, in voorkomend geval, te verbieden, worden, waar passend,** behandeld volgens een [...] [...] **summiere** procedure.

Artikel 13
Toegang tot bewijs

De lidstaten zorgen ervoor dat een rechtbank of administratieve autoriteit, op verzoek van een bevoegde instantie die redelijkerwijs beschikbaar bewijs heeft ingediend dat toereikend is om de representatieve vordering te onderbouwen en naar verder bewijsmateriaal heeft verwezen waarover de verweerder **of een derde** beschikt, overeenkomstig nationaal procesrecht kan bevelen dat de verweerder of **de derde** dat bewijs indient, onverminderd de toepasselijke Unie- en nationale regels inzake vertrouwelijkheid **en proportionaliteit**. De **lidstaten zorgen ervoor dat een rechtbank of administratieve instantie, op verzoek van de verweerder, de eiser of een derde overeenkomstig nationaal procesrecht in gelijke mate kan bevelen toegang te verlenen tot relevant bewijs.**

Artikel 14
Sancties

1. De lidstaten stellen [...] regels vast [...] **om ervoor te zorgen dat sancties kunnen worden opgelegd bij niet-naleving of weigering van naleving van een in artikel 5a, lid 1, of artikel 5a, lid 1a, punt b), bedoelde verbodsmaatregel of de in de artikelen 9, lid 1, en artikel 13 bedoelde verplichtingen.** De lidstaten nemen de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat [...] **deze regels** worden toegepast. De vastgestelde sancties moeten doeltreffend, evenredig en afschrikkend zijn.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat sancties de vorm kunnen aannemen van boetes.
3. [...]
4. [...]

Artikel 15
Steun voor bevoegde instanties

1. De lidstaten nemen [...] maatregelen **om** ervoor te zorgen dat de proceskosten in verband met representatieve vorderingen voor bevoegde instanties niet onoverkomelijk worden en hen aldus **beletten** hun recht om de in artikel [...] 5 [...] bedoelde maatregelen te vorderen, daadwerkelijk **uit te oefenen**.

2. [...]
3. [...] De Commissie ondersteunt en faciliteert de samenwerking tussen bevoegde instanties en de uitwisseling en verspreiding van **informatie over** [...] hun beste praktijken en ervaringen met betrekking tot het oplossen van [...] inbreuken.

Artikel 16
[...]

[...]

[...]

Hoofdstuk 3

Slotbepalingen

Artikel 17 *Intrekking*

Richtlijn 2009/22/EG wordt met ingang van [*datum van toepassing van deze richtlijn*] ingetrokken, onverminderd artikel 20, lid 2.

Verwijzingen naar de ingetrokken richtlijn gelden als verwijzingen naar deze richtlijn en worden gelezen volgens de concordantietabel in bijlage II.

Artikel 18 **Monitoring en evaluatie**

1. Niet eerder dan vijf jaar na de datum van toepassing van deze richtlijn verricht de Commissie een evaluatie van deze richtlijn en brengt zij aan het Europees Parlement, de Raad en het Europees Economisch en Sociaal Comité verslag uit over de belangrijkste bevindingen. De evaluatie wordt verricht conform de richtsnoeren voor betere regelgeving van de Commissie. In het verslag beoordeelt de Commissie met name het in artikel 2 en bijlage I afgebakende toepassingsgebied van deze richtlijn **en de werking en doeltreffendheid van deze richtlijn in grensoverschrijdende situaties, onder meer wat rechtszekerheid betreft.**

2. Uiterlijk één jaar na de inwerkingtreding van deze richtlijn beoordeelt de Commissie of de regels op het gebied van de rechten van vliegtuigpassagiers en treinreizigers een afdoende niveau van consumentenbescherming bieden dat vergelijkbaar is met dat waarin deze richtlijn voorziet. De Commissie is voornemens om, indien dat het geval is, passende voorstellen te doen, die met name kunnen bestaan in het schrappen van de in de punten 10 en 15 van bijlage I genoemde handelingen uit het toepassingsgebied van deze richtlijn als gedefinieerd in artikel 2.
3. De lidstaten verstrekken de Commissie jaarlijks, voor het eerst uiterlijk vier jaar na de datum van toepassing van deze richtlijn, de volgende informatie die nodig is voor de opstelling van het in lid 1 bedoelde verslag:
 - a) het aantal en **het soort** representatieve vorderingen **die zijn afgesloten door hun rechtbanken of administratieve** autoriteiten;
 - b) [...]
 - c) het soort [...] inbreuken **en en** partijen bij representatieve vorderingen [...];
 - d) [...]
 - e) de uitkomst van de representatieve vorderingen.
 - f) [...]

Artikel 19
Omzetting

1. De lidstaten stellen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast om aan deze richtlijn te voldoen en maken die bekend uiterlijk [...] **30 maanden na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn**. Zij delen de Commissie de tekst van die bepalingen onverwijld mede.

De lidstaten passen deze bepalingen toe met ingang van [...] **12 maanden na de omzettingstermijn**].

Wanneer de lidstaten die bepalingen vaststellen, wordt in die bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking ervan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor deze verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.

2. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de bepalingen van nationaal recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

Artikel 20
Overgangsbepalingen

1. De lidstaten passen de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen tot omzetting van deze richtlijn toe op [...] **vorderingen** die **ingesteld zijn op of** na [datum van toepassing van deze richtlijn].
2. De lidstaten passen de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen tot omzetting van Richtlijn 2009/22/EG toe op **vorderingen** die [...] **ingesteld zijn** vóór [datum van toepassing van deze richtlijn].

2a. De lidstaten zorgen ervoor dat de nationale wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen inzake schorsing of stuiting van verjaringstermijnen tot omzetting van artikel 11 alleen van toepassing zijn op herstelaanspraken op basis van inbreuken die zich op of na [datum van toepassing van deze richtlijn] hebben voorgedaan. Dit vormt geen beletsel voor de toepassing van nationale bepalingen inzake de schorsing of stuiting van verjaringstermijnen die al vóór [de datum van toepassing van deze richtlijn] toepasselijk waren, op herstelaanspraken die zijn gebaseerd op inbreuken die zich vóór die datum hebben voorgedaan.

Artikel 21
Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het *Publicatieblad van de Europese Unie*.

Artikel 22
Adressaten

Deze richtlijn is gericht tot de lidstaten.

Gedaan te Brussel,

Voor het Europees Parlement
De voorzitter

Voor de Raad
De voorzitter

BIJLAGE I

LIJST VAN IN ARTIKEL 2, LID 1, BEDOELDE BEPALINGEN

A — Algemeen consumentenrecht

- 1) Richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (PB L 210 van 7.8.1985, blz. 29).
2. Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB L 95 van 21.4.1993, blz. 29).
4. Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen (PB L 171 van 7.7.1999, blz. 12).
- 4a. Richtlijn (EU) 2019/770 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten (PB L 136 van 22.5.2019, blz. 1).**
- 4b. Richtlijn (EU) 2019/771 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2019 betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de verkoop van goederen, tot wijziging van Verordening (EU) 2017/2394 en Richtlijn 2009/22/EG, en tot intrekking van Richtlijn 1999/44/EG (PB L 136 van 22.5.2019, blz. 28).**
- 4c. Richtlijn 2001/95/EG van het Europees Parlement en de Raad van 3 december 2001 inzake algemene productveiligheid (PB L 11 van 15.1.2002, blz. 4): artikelen 3 en 5.**
11. Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt (PB L 149 van 11.6.2005, blz. 22).
13. Richtlijn 2006/114/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 inzake misleidende reclame en vergelijkende reclame (PB L 376 van 27.12.2006, blz. 21) [...].
14. Richtlijn 2006/123/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende diensten op de interne markt (PB L 376 van 27.12.2006, blz. 36): **artikelen 20 en 22.**

35. Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 304 van 22.11.2011, blz. 64).
59. Verordening (EU) 2018/302 van het Europees Parlement en de Raad van 28 februari 2018 inzake de aanpak van ongerechtvaardigde geoblocking en andere vormen van discriminatie van klanten op grond van nationaliteit, verblijfplaats of plaats van vestiging in de interne markt, en tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 2006/2004 en (EU) 2017/2394 en Richtlijn 2009/22/EG (PB L 60 van 2.3.2018, blz. 1): artikelen **3 - 5**.

B – Productinformatie en etikettering

3. Richtlijn 98/6/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 1998 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten (PB L 80 van 18.3.1998, blz. 27).
18. Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels, tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006 (PB L 353 van 31.12.2008, blz. 1): **artikelen 1 – 35**.
26. Verordening (EG) nr. 1222/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere essentiële parameters (PB L 342 van 22.12.2009, blz. 46): **artikelen 4 - 6**.
30. Verordening (EG) nr. 66/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de EU-milieukeur (PB L 27 van 30.1.2010, blz. 1): **artikelen 9 - 10**.

36. Verordening (EU) nr. 1169/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 1924/2006 en (EG) nr. 1925/2006 van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 87/250/EEG van de Commissie, Richtlijn 90/496/EEG van de Raad, Richtlijn 1999/10/EG van de Commissie, Richtlijn 2000/13/EG van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 2002/67/EG en 2008/5/EG van de Commissie, en Verordening (EG) nr. 608/2004 van de Commissie (PB L 304 van 22.11.2011, blz. 18).
58. Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2017 tot vaststelling van een kader voor energie-etikettering en tot intrekking van Richtlijn 2010/30/EU (PB L 198 van 28.7.2017, blz. 1): **artikelen 3 - 6.**

C – Passagiersrechten

10-a) Verordening (EG) nr. 2027/97 van de Raad van 9 oktober 1997 betreffende de aansprakelijkheid van luchtvervoerders met betrekking tot het luchtvervoer van passagiers en hun bagage (PB L 285 van 17.10.1997, blz. 1).

10. Verordening (EG) nr. 261/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en tot intrekking van Verordening (EEG) nr. 295/91 (PB L 46 van 17.2.2004, blz. 1).
12. Verordening (EG) nr. 1107/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juli 2006 inzake de rechten van gehandicapten en personen met beperkte mobiliteit die per luchtvervoer reizen (PB L 204 van 26.7.2006, blz. 1).
15. Verordening (EG) nr. 1371/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 betreffende de rechten en verplichtingen van reizigers in het treinverkeer (PB L 315 van 3.12.2007, blz. 14).

17. Verordening (EG) nr. 1008/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 24 september 2008 inzake gemeenschappelijke regels voor de exploitatie van luchtdiensten in de Gemeenschap (PB L 293 van 31.10.2008, blz. 3): artikel [...] 23 [...].

(17a) Verordening (EG) nr. 392/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 betreffende de aansprakelijkheid van vervoerders van passagiers over zee bij ongevallen (PB L 131 van 28.5.2009, blz. 24).

31. Verordening (EU) nr.1177/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 betreffende de rechten van passagiers die over zee of binnenwateren reizen en houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004 (PB L 334 van 17.12.2010, blz. 1).
32. Verordening (EU) nr. 181/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2011 betreffende de rechten van autobus- en touringcarpassagiers en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004 (PB L 55 van 28.2.2011, blz. 1).

D – Toerisme

19. Richtlijn 2008/122/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 januari 2009 betreffende de bescherming van de consumenten met betrekking tot bepaalde aspecten van overeenkomsten betreffende gebruik in deeltijd, vakantieproducten van lange duur, doorverkoop en uitwisseling (PB L 33 van 3.2.2009, blz. 10).
47. Richtlijn (EU) 2015/2302 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004 en van Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van Richtlijn 90/314/EEG van de Raad (PB L 326 van 11.12.2015, blz. 1).

E – Volksgezondheid

6. Richtlijn 2001/83/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 november 2001 tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik (PB L 311 van 28.11.2001, blz. 67: artikelen 86 – **90, 98 en**100.

6a. Verordening (EG) nr. 1223/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 betreffende cosmetische producten (herschikking) (PB L 342 van 22.12.2009, blz. 59): artikelen 3 tot en met 8 en 19, 20 en 21.

33. [...]

33a. Verordening (EU) 2017/745 van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2017 betreffende medische hulpmiddelen, tot wijziging van Richtlijn 2001/83/EG, Verordening (EG) nr. 178/2002 en Verordening (EG) nr. 1223/2009, en tot intrekking van Richtlijnen 90/385/EEG en 93/42/EEG van de Raad: hoofdstuk II.

33b. Verordening (EU) 2017/746 van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2017 betreffende medische hulpmiddelen voor in-vitrodiagnostiek en tot intrekking van Richtlijn 98/79/EG en Besluit 2010/227/EU van de Commissie: hoofdstuk II.

F — Elektronische handel en diensten

5. Richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt ("Richtlijn inzake elektronische handel") (PB L 178 van 17.7.2000, blz. 1): **artikelen 5-7, 10 en 11**.
28. Richtlijn 2010/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 10 maart 2010 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de lidstaten inzake het aanbieden van audiovisuele mediadiensten (richtlijn audiovisuele mediadiensten) (PB L 95 van 15.4.2010, blz. 1): Artikelen 9 - 11, [...] 19 - 26 en **28b**.
55. Verordening (EU) 2017/1128 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2017 betreffende grensoverschrijdende portabiliteit van online-inhoudsdiensten in de interne markt (PB L 168 van 30.6.2017, blz. 1).

G – Telecommunicatie

7. Richtlijn 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Universeledienstrichtlijn) (PB L 108 van 24.4.2002, blz. 51): **artikel 10 en hoofdstuk IV**.
- 7a. Richtlijn (EU) 2018/1972 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie (herschikking) (PB L 321 van 17.12.2018, blz. 36): artikelen 88, 98 - 116 en bijlagen VI en VIII.**
38. Verordening (EU) nr. 531/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2012 betreffende roaming op openbare mobielecommunicatienetwerken binnen de Unie (PB L 172 van 30.6.2012, blz. 10).

51. Verordening (EU) 2015/2120 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 tot vaststelling van maatregelen betreffende open-internettoegang **en retailtarieven voor gereguleerde communicaties binnen de EU** en tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG en Verordening (EU) nr. 531/2012 (PB L 310 van 26.11.2015, blz. 1).

H- Persoonsgegevens

8. Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie) (PB L 201 van 31.7.2002, blz. 37): artikelen **4 - 8 en 13**.
53. Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (PB L 119 van 4.5.2016, blz. 1).

I – Energiemarkt

20. Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG (PB L 211 van 14.8.2009, blz. 55): **artikel 3 en bijlage I**.
21. Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtlijn 2003/55/EG (PB L 211 van 14.8.2009, blz. 94): **artikel 3 en bijlage I**.

J – Energie-efficiëntie

25. Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het vaststellen van eisen inzake ecologisch ontwerp voor energiegerelateerde producten (PB L 285 van 31.10.2009, blz. 10): **artikel 14 en bijlage I**.
29. [...]
39. Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG (PB L 315 van 14.11.2012, blz. 1): **artikelen 9 – 11a**.

K – Beslechting van geschillen

40. Richtlijn 2013/11/EU van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen (PB L 165 van 18.6.2013, blz. 63): artikel 13.
41. Verordening (EU) nr. 524/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende onlinebeslechting van consumentengeschillen (verordening ODR consumenten) (PB L 165 van 18.6.2013, blz. 1): artikel 14.

L – Algemene financiële diensten

9. Richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de Richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/EG van de Raad (PB L 271 van 9.10.2002, blz. 16).
16. Richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad (PB L 133 van 22.5.2008, blz. 66).

23. Verordening (EG) nr. 924/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende grensoverschrijdende betalingen in de Gemeenschap en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2560/2001 (PB L 266 van 9.10.2009, blz. 11).
24. Richtlijn 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de toegang tot, de uitoefening van en het prudentieel toezicht op de werkzaamheden van instellingen voor elektronisch geld, tot wijziging van de Richtlijnen 2005/60/EG en 2006/48/EG en tot intrekking van Richtlijn 2000/46/EG (PB L 267 van 10.10.2009, blz. 7).
37. Verordening (EU) nr. 260/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 14 maart 2012 tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overmakingen en automatische afschrijvingen in euro en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 924/2009 (PB L 94 van 30.3.2012, blz. 22).

44. Richtlijn 2014/17/EU van het Europees Parlement en de Raad van 4 februari 2014 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten met betrekking tot voor bewoning bestemde onroerende goederen en tot wijziging van de Richtlijnen 2008/48/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 (PB L 60 van 28.2.2014, blz. 34) [...].
46. Richtlijn 2014/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende de vergelijkbaarheid van de in verband met betaalrekeningen aangerekende vergoedingen, het overstappen naar een andere betaalrekening en de toegang tot betaalrekeningen met basisfuncties (PB L 257 van 28.8.2014, blz. 214) [...].
50. Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG (PB L 337 van 23.12.2015, blz. 35).

M – Beleggingsdiensten

22. Richtlijn 2009/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (UCITS) (PB L 302 van 17.11.2009, blz. 32).
34. Richtlijn 2011/61/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen en tot wijziging van de Richtlijnen 2003/41/EG en 2009/65/EG en van de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009 en (EU) nr. 1095/2010 (PB L 174 van 1.7.2011, blz. 1).
42. [...]

43. [...]
45. Richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 349): **artikelen 23 – 29.**
48. Verordening (EU) nr. 1286/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2014 over essentiële-informatiedocumenten voor verpakte retailbeleggingsproducten en verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten (PRIIP's) (PB L 352 van 9.12.2014, blz. 1).
49. Verordening (EU) 2015/760 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2015 betreffende Europese langetermijnbeleggingsinstellingen (PB L 123 van 19.5.2015, blz. 98).
56. Verordening (EU) 2017/1129 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2017 betreffende het prospectus dat moet worden gepubliceerd wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel op een gereguleerde markt worden toegelaten en tot intrekking van Richtlijn 2003/71/EG (PB L 168 van 30.6.2017, blz. 12).
57. Verordening (EU) 2017/1131 van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2017 inzake geldmarktfondsen (PB L 169 van 30.6.2017, blz. 8).

N – Diensten op het gebied van verzekeringen en pensioenen

27. Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II) (PB L 335 van 17.12.2009, blz. 1): artikelen 183–186.
52. Richtlijn (EU) 2016/97 van het Europees Parlement en de Raad van 20 januari 2016 betreffende verzekeringsdistributie (herschikking) (PB L 26 van 2.2.2016, blz. 19): **artikelen 17 – 24 en 28 – 30.**

54. [...]
